

Boris Kagarlitskij: Om krigets ettårsdag – hur mycket längre kan detta pågå?

[Ur [Links International Journal of Socialist Revival](#), 2 mars 2023. Först publicerad i [Russian Dissent](#). Översättning från engelska, Göran Källqvist.]

Ett år har gått sedan den ryska invasionen av Ukraina inleddes. När det hela började lovade Kremls propaganda att ”Kyivregimen” skulle falla inom några timmar, att den ukrainska huvudstaden skulle erövras på några dagar, och att Västeuropas ledare skulle krypa till Moskva på sina knän. Senare blev vi försäkrade om att européerna skulle frysa utan rysk gas. Men när nu vintern närmar sig sitt slut, förhärmligar propagandisterna det ryska folkets tålamod, som kan uthärda alla svårigheter som väntar dem utan att klaga. Ett nytt tema bland Kremlvänliga analytiker är att kriget kommer att fortsätta i åtminstone tio år till, och i själva verket för alltid. Ty ingen lovar att situationen kommer att förbättras om tio år.

Att ett militärt nederlag är oundvikligt har nu blivit uppenbart även för många av de som entusiastiskt välkomnade invasionen och stödde den ideologiskt. Se till exempel talen nyligen av hjälten från den ”ryska våren” 2014, Igor Strelkov (Girkin), som tidigare krävde mobilisering och krig till seger, och nu huvudsakligen diskuterar scenarier för nederlag.

Det viktigaste ämnet i diskussionen nu är om ekonomin kan klara av den ökade belastningen, och hur det kommer att påverka det politiska systemet. På sommaren 2022 ledde sanktionerna till en

allvarlig nedgång av produktionen, och i januari avslöjades ett allvarligt underskott i den ambitiösa budgeten. Men inget av detta betraktades som en social katastrof, i synnerhet som landet situation stadigt hade försämrats under de senaste 10 åren, och de nuvarande problemen bara ser ut som en del av det normala livet – stigande priser, låga löner och de många svårigheter i vardagen som folk sedan länge har blivit vana vid. Innebär det att inget har förändrats i Ryssland under det senaste året? I själva verket har det skett förändringar, och dessutom allvarliga sådana.

Även om de flesta ryssar helt enkelt inte hade märkt av kriget under de första månaderna efter invasionen av Ukraina, räckte den mobilisering som ägde rum i september till för att ändra på massornas medvetenhet. Det finns ingen orsak att vara tvetydig om hur mobiliseringen lyckades – den ryska arméns strategiskt viktigaste reträtt (att den gav upp Cherson) ägde trots allt rum efter att tusentals rekryter hade transporterats till fronten. Massflykten av män och unga familjer från Ryssland, som började efter tillkännagivandet av mobiliseringen, ledde till att minst en miljon människor har lämnat Ryssland, enligt vissa beräkningar uppgår antalet till mer än två miljoner. Med andra ord är antalet ryssar som emigrerade efter mobiliseringen fullt jämförbart med antalet ukrainska flyktingar som har flytt till väst, trots att det inte har varit några fientligheter på ryskt territorium.

Samtidigt bör man inte tala om en fullständig kollaps för mobiliseringskampanjen. Även om den inte militärt gav de tydliga resultat man förväntade sig, utan i bästa fall bara fyllde på stridsenheterna vid fronten, var dess oväntade konsekvens att det allmänna ekonomiska läget i landets mest utfattiga regioner förbättrades. Det var där stridsropet mötte minst motstånd, och de mobiliserade själva medgav att det var mer lönsamt att gå med i armén än stanna kvar och arbeta för struntsummor eller sitta hemma utan arbete överhuvudtaget. Familjer som hade blivit av med sin familjeförsörjare var på allvar glada över att få understöd för sina mördade makar och söner, eftersom de pengar de fick gjorde det möjligt för dem att betala av skulder och lösa andra problem för hushållet. Män från Rysslands inland var inte beredda att riskera sina liv och dö för Putin, men de visade en fatalistisk beredskap att ge sina liv för sin familj. Man måste medge att ett sådant uttalat massmedvetande kom som en överraskning för många analytiker, inklusive författaren av dessa rader. Det visade sig att den ekonomiska omskolning av samhället som hade skett under de nyliberala reformerna hade varit oerhört framgångsrik. Under tillstånd av fattigdom och splittring fungerar ekonomiska drivkrafter långt mycket effektivare än mänskliga känslor, till och med inklusive självbevarelsedriften.

Missnöjet och motståndet ökar givetvis, det är tydligt, men det är också tydligt att de inte har nått den punkt där de blir farliga för systemet. Sabotageaktioner mot järnvägar som organiseras av underjordiska grupper av varierande ideologisk övertygelse, mordbränder mot militära rekryteringskontor och statliga institutioner, förstörelse av bilar dekorerade med militära symboler och andra partisanaktioner äger rum oftare än tidigare men är fortfarande exotiska undantag över hela landet. Ett mycket allvarligare problem för regeringen är splittringen inom sina egna led.

Det symptom på en politisk splittring inom systemet som har diskuterats mest var den öppna konfrontationen mellan den reguljära armén och det privata militära företaget Wagner, som har skapats av Jevgenij Prigozjin. Efter att i själva verket ha fått rätt att ignorera de lagar och procedurer som staten har infört, bildade Prigozjin sin egen privata armé, utrustad med artilleri, stridsvagnar och flygplan och fyllde på den med hjälp av tvångsrekrytering av fångar i fånglägren. Prigozjins

medbrottslingar bortsåg från ryska lagar och genomdrev sin egen sorts militära rättvisa, iscensatte offentliga avrättningar av desertörer och hotade sina soldater med omedelbar avrättning om de försökte gå till reträtt. Redan på sommaren började en direkt kamp om makten mellan Prigozjin och de reguljära generalerna, ömsesidiga förolämpningar flög fram och tillbaka och det förekom väpnade sammandrabbningar mellan militären och Wagnermedlemmar när de sistnämnda inte ville erkänna de uppförandenormer som de väpnade styrkorna hade inrättat.

Men konflikten mellan generalerna och Prigozjin är bara toppen på isberget. Regeringsbyråkratin, som annars är upptagen med ekonomiska och finansiella frågor, har uttryckt mycket stora farhågor om den nuvarande situationen, och statens säkerhetsorgan är inte nöjda med hur händelserna har utvecklats. Regeringens vädjan till storföretagen att frivilligt bidra med 200-300 miljarder rubel till budgeten för att täcka underskottet, som redan i januari uppgick till en biljon rubel, fick inget positivt gensvar. De största företagen, som tidigare har varit de som fått störst skattelättnader, visade sig inte bara vara ovilliga att dela med sig, utan tillkännagav också sin småaktighet offentligt. Problemet i sig är inte pengar. Den ryska industrin står inför en överackumulationskris av kapital, där fria fonder inte kan investeras lönsamt, och på grund av sanktionerna kan inte pengar som är insatta utomlands tas ut. Men dessa företag, inklusive de som är knutna till staten, ser helt enkelt ingen poäng i att stöda en budget som både hotar att öka underskottet okontrollerat och propser på att finansiera ett krig som i vilket fall redan är förlorat.

För Rysslands härskande kretsar är en snar överenskommelse med väst den enda realistiska utvägen, och deras rivaler i Europa och USA har inte rakt av avvisat detta alternativ. Men varje överenskommelse innebär oundvikligen stora eftergifter från Kreml. I bästa fall talat vi om att dra tillbaka trupperna till de ställningar de ursprungligen hade innan kriget började, vilket är liktydigt med att medge sitt nederlag. Samtidigt förvärras situationen bara om konflikten förlängs, och blir laddad av det faktum att villkoren för en vapenvila bara kommer att skärpas – det är tvivelaktigt om man kan behålla kontrollen över Luhansk och Donetsk, som sedan 2014 har varit under ett faktiskt ryskt protektorat, och i framtiden riskerar man till och med att förlora Krim, som hade annekterats. Ingenting sidan kommer givetvis att fråga vad invånarna i Donbass och Krim tycker.

Varje verklig överenskommelse under de nuvarande förhållandena innebär en politisk katastrof för Putin. Det är därför Kremels huvudlinje, trots de formella kraven på förhandlingar, är att dra ut på kriget på obestämd tid. Varken väst eller de ryska eliterna är nöjda med en sådan händelseutveckling, för att inte nämna att majoriteten i det ryska samhället inte heller känner sig alls nöjd med en sådan framtidsutsikt. Desperata efter att få rimliga eftergifter från Moskva, har politikerna i väst till sist bestämt sig för att häva restriktionerna på vapentillförsel till Ukraina, inleda massiva leveranser av stridsvagnar, pansarfordon och långdistansmissiler, som oundvikligen kommer att följas av flygplan. Det finns all anledning att tro att sådana beslut föregicks av försök till förhandlingar bakom scenen, som övertygade statsmän i väst att Putin och hans inre krets är helt galna. Till synes har en betydande del av den ryska härskande byråkratin, företagen och militärapparaten har kommit till samma slutsats.

Det år som har gått sedan krigets inledning har tydligt visat att det politiska systemet kräver radikala förändringar. Det enda alternativet till reformer kan bara bli att de statliga institutionerna alltmer faller sönder och att en redan sjuk ekonomi försämras ännu mer, vilket inte passar någon. Men det enda sättet att byta linje är att avlägsna Vladimir Putin från makten. Den sittande presidenten skulle

naturligtvis inte godkänna det, men det skulle inte heller många personer i hans krets, som inser att de snabbt skulle förlora sin ställning utan en skyddsherre, och kanske bli syndabockar – trots allt måste någon definitivt bestraffas för sina misstag och brott. Att i detta fall skicka dem till Haag som krigsbrottslingar kanske är den mjukaste möjliga landningen för dem, eftersom den ryska historien visar att under förhållanden där rättsväsendet inte fungerar, är ödet för de besegrade myndigheterna i sanning fruktansvärt.

Trots censuren och det sporadiska förtrycket diskuteras sådana scenarier redan nästan öppet i Ryssland. För varje dag blir Moskva i slutet av februari 2023 alltmer likt Petrograd i början av februari 1917. Hur långt denna liknelse kan tas kommer att visa sig i en mycket nära framtid. Givetvis kan Putins makt ännu en gång streta emot. Men det kommer bara att skjuta upp den oundvikliga katastrofen, som kommer att bli mer massiv ju senare den äger rum.